

О. Б. Бігич,
доктор педагогічних наук, професор
(Київський національний лінгвістичний університет)
А. Г. Мокіна,
аспірант
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ АНГЛОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

У статті охарактеризовано художньо-мовленнєву діяльність шестирічних дітей рідною мовою. Визначено, що успішність перебігу іншомовного слухання й говоріння залежить від характеру опор і орієнтирів, які мають у своєму розпорядженні учні. Наголошено, що засобами формування компетентності в аудіюванні на початковому ступені навчання іноземної мови слугують візуально-зображальна наочність і фабульні розповіді. Представлено результати експериментального навчання на виявлення впливу візуально-зображальної наочності на перебіг процесу англomовного аудіювання старших дошкільників.

Ключові слова: старші дошкільники, аудіювання, розповідання, наочність, мультимедійна презентація.

Постановка проблеми. Раннє вивчення іноземних мов сприяє особистісно-діяльнісному розвитку старшого дошкільника, а саме, його мотиваційної, вольової, розумової, мовленнєвої сфер. Зміст навчання іноземної мови на дошкільному ступені окреслюється Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" як формування основ англomовної комунікативної компетенції [1: 397]. Навчання іноземної мови передбачає розвиток умінь усного мовлення (аудіювання і говоріння в монологічній і діалогічній формах). Незважаючи на те, що провідною діяльністю у старшому дошкільному віці є гра, ми обрали розповідання методом навчання старших дошкільників англійської мови. Розповідь є ефективним мнемонічним засобом. Вона сполучає слова так, що вони легше запам'ятовуються, і створює сцени, які несуть візуальні, звукові і сенсорні асоціації.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі раннього навчання англійської мови за допомогою методу розповідання присвячено праці В. М. Плахотника, М. Д. Бігич (1976) [2], Т. К. Полонської (1993) [3], Е. Райт (1998) [4], Б. Рей, К. Сілі (1998) [5]. Усі науковці згодні, що 1) розповідь об'єднує мовний матеріал у захоплюючий фабульний сюжет, що сприяє інтересу до вивчення іноземної мови і відповідає віковим потребам старших дошкільників; 2) текст розповіді можна легко адаптувати до можливостей і наявного рівня знань старших дошкільників. Дослідники вважають, що для полегшення розуміння іншомовного мовлення на слух доцільно на цьому ступені застосовувати наочність. В. М. Плахотник, М. Д. Бігич, Т. К. Полонська, Е. Райт схиляються до використання зорової наочності. В. М. Плахотник, М. Д. Бігич вважають, що зорова наочність повинна співвідноситися зі звуковим рядом 1:1. Для дошкільного віку дослідники пропонують використовувати серію фабульних картинок і ілюстрацій. Б. Рей, К. Сілі надають переваги м'язово-руховій наочності. Вони спираються на метод повної фізичної реакції Дж. Ашера, який є незамінним на початковому ступені навчання іноземних мов. З огляду на те, що на початковому ступені відбувається навчання загального і детального аудіювання, проблема використання наочності у навчанні аудіювання старших дошкільників англomовних текстів потребує дослідження. В науковій літературі не існує результатів досліджень про вид опор для навчання старших дошкільників загального і детального розуміння англomовних аудіотекстів.

Мета статті – дослідити вплив опор, які слугують орієнтирами для старших дошкільників під час слухання, на розуміння змісту англomовного аудіотексту.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження проблеми навчання старших дошкільників англійської усного мовлення методом розповідання необхідно охарактеризувати художньо-мовленнєву діяльність шестирічних дітей рідною мовою, перебіг якої буде враховано в процесі навчання старших дошкільників англійського усного мовлення. Як наголошують Я. Л. Коломинський та С. А. Панько, діти цього віку із задоволенням слухають і переказують казки, оповідання, намагаються самі їх придумувати. Художньо-мовленнєва діяльність тісно переплетена з театральньо-ігровою, в процесі якої дошкільники драматизують невеликі художні твори, їхні фрагменти, ставлять лялькові вистави [6: 84]. Але передусім – слухання, перебіг якого ускладнюється: діти вже вміють зосередитися й уважно слухати великі за обсягом твори, пояснювати своє ставлення до змісту, окремих персонажів [6: 84]. Вагоме місце в

художньо-мовленнєвій діяльності шестирічних дітей посідають такі її види, як переказ і розповідання [6: 85]. Розповідання (за ілюстрацією, іграшкою, мовленнєвим зразком тощо) є одним з улюблених видів художньо-мовленнєвої діяльності шестирічних дітей [6: 86].

Я. Л. Коломинським та С. А. Панько надано низку методичних порад щодо підвищення ефективності перебігу художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників. Так, доречним є слухання казки як у виконанні вихователя, так і її автора-письменника, майстрів художнього слова (у звукозапису). Поглибленню процесу сприймання сприяє доцільне залучення творів образотворчого й музичного мистецтва, розглядання ілюстрацій до казки декількох художників, перегляд створених за її сюжетом мультфільмів, лялькових вистав тощо [6: 85, 86].

На думку Н. Д. Гальскової та Н. І. Гез [7: 169], успішність перебігу іншомовного слухання й говоріння залежить від орієнтирів, які мають у своєму розпорядженні учні. Характер таких підказок і опор залежить від низки чинників, зокрема від виду слухання – контактне чи дистантне. Контактне спілкування є значно легшим: різниця в розумінні одного й того ж повідомлення, сприйнятого в умовах контактного (відповідно, з більшою кількістю різноманітних зорових опор) і дистантного слухання, складає від 20 % до 40 % [7: 170]. При цьому такими орієнтирами слугують не лише міміка й жести мовця, а й візуально-зображальна та вербальна наочність.

З огляду на ступінь навчання англійської мови, а також вікові особливості старших дошкільників, у контексті нашого дослідження актуалізується питання такого різновиду наочності як візуально-зображальна. На нашу думку, засобом формування компетентності в аудіюванні на початковому ступені навчання іноземної мови слугують малюнки (чи ілюстрації) як орієнтири-підказки для подальшого відтворення змісту аудіотексту. Вони сприяють смисловій здогадці, пробуджують інтерес слухачів до змісту, допомагають утримувати в пам'яті послідовність викладених фактів і подій, покращують точність і повноту розуміння, сприяють сегментації мовленнєвого потоку, збільшують "пропускну здатність" слухового аналізатора за рахунок зорового [8: 27].

У загальноосвітніх навчальних закладах навчають таких видів аудіювання: 1) з розумінням основного змісту аудіо тексту; 2) з метою пошуку необхідної інформації чи інформації, яка цікавить; 3) з повним розумінням змісту аудіотексту [8: 24]. Специфіка навчання аудіювання дошкільників обмежується двома його видами: розуміння основного змісту (загальне аудіювання) та детальне розуміння змісту аудіотексту (детальне аудіювання).

З метою перевірки впливу візуально-зображальної наочності (створена нами мультимедійна презентація в PowerPoint) на перебіг процесу англomовного аудіювання старших дошкільників у червні 2013 року ми провели розвідувальне експериментальне навчання. Коротко представимо його результати.

Мультимедійна презентація об'єднує різні елементи: аудіо-, відео-, анімаційні, графічні, текстові. Метою нашого дослідження було виявити, які складові мультимедійної презентації впливають на ефективність загального і детального розуміння аудіофабульного тексту старшими дошкільниками. Ми перевіряли доцільність використання аудіо- й анімаційних ефектів. Експеримент охоплює три серії.

У першій серії експерименту досліджувався вплив статичної vs. динамічної наочності, як зорового орієнтиру, на ступінь розуміння основного та детального змісту казки "The Very Hungry Caterpillar".

А. Результати аудіювання з розумінням основного змісту в опорі на статичну наочність – неанімована презентація казки (ЕГ 1 – 0,93) та динамічну наочність – анімована презентація казки (ЕГ 2 – 0,67). Різниця в розумінні загального змісту склала 0,26.

Б. Результати аудіювання з детальним розумінням змісту в опорі на статичну наочність – неанімована презентація казки (ЕГ 1 – 4,2) та динамічну наочність – анімована презентація казки (ЕГ 2 – 4,47). Різниця в розумінні детального змісту склала 0,27.

Отже, для навчання аудіювання з розумінням основного змісту аудіотексту доцільно використовувати ілюстративну статичну наочність; для навчання аудіювання з детальним розумінням змісту – ілюстративну динамічну наочність.

У другій серії експерименту досліджувався вплив статичної наочності та функціональних шумів, як зорово-слухових орієнтирів, на ступінь розуміння основного та детального змісту казки "The Frog Family".

А. Результати аудіювання з розумінням основного змісту казки в опорі на статичну наочність – неанімована презентація казки без функціональних шумів (ЕГ 1 – 0,87) та з функціональними шумами (ЕГ 2 – 0,73). Різниця в розумінні загального змісту склала 0,14.

Б. Результати аудіювання з детальним розумінням змісту казки в опорі на статичну наочність – неанімована презентація казки без функціональних шумів (ЕГ 1 – 4,33) та з функціональними шумами (ЕГ 2 – 5,00). Різниця в розумінні детального змісту склала 0,67.

Отже, для навчання аудіювання з розумінням основного змісту аудіотексту доцільно використовувати ілюстративну статичну наочність без функціональних шумів; для навчання аудіювання з детальним розумінням змісту – ілюстративну статичну наочність з функціональними шумами.

У третій серії експерименту досліджувався вплив динамічної наочності та функціональних шумів як зорово-слухових орієнтирів на ступінь розуміння основного та детального змісту казки "Pete the Cat".

А. Результати аудіювання з розумінням основного змісту казки в опорі на динамічну наочність – анімована презентація казки без функціональних шумів (ЕГ 1 – 0,53) та з функціональними шумами (ЕГ 2 – 0,00). Різниця в розумінні загального змісту склала 0,53.

Б. Результати аудіювання з детальним розумінням змісту казки в опорі на статичну наочність – анімована презентація казки без функціональних шумів (ЕГ 1 – 5,00) та з функціональними шумами (ЕГ 2 – 2,67). Різниця в розумінні детального змісту склала 2,33.

Отже, для навчання аудіювання з розумінням як основного змісту аудіотексту, так і його детального розуміння доцільно використовувати ілюстративну динамічну наочність без функціональних шумів.

Представимо схематично залежність розуміння дошкільниками основного змісту англomовного аудіотексту (100 %) від використання різних видів мультимедійної презентації PowerPoint (рис. 1).

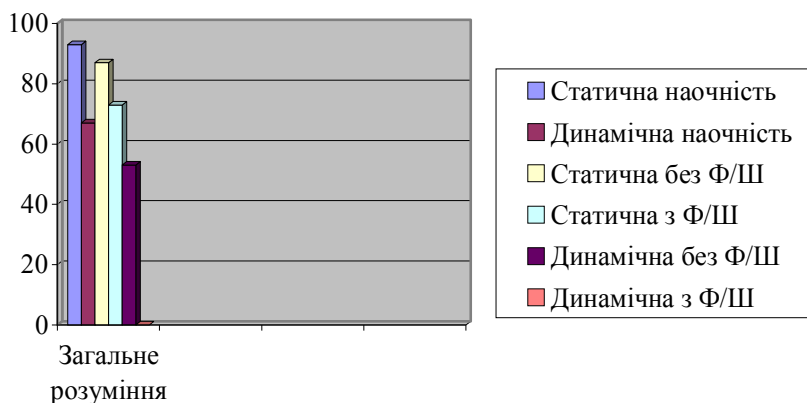

Рис. 1. Залежність загального розуміння дошкільниками аудіотексту від використання різних видів мультимедійної презентації PowerPoint.

Умовне скорочення: Ф/Ш – функціональні шуми.

Представимо схематично залежність розуміння дошкільниками основного змісту англomовного аудіотексту (100 %) від використання різних видів мультимедійної презентації PowerPoint (рис. 2).

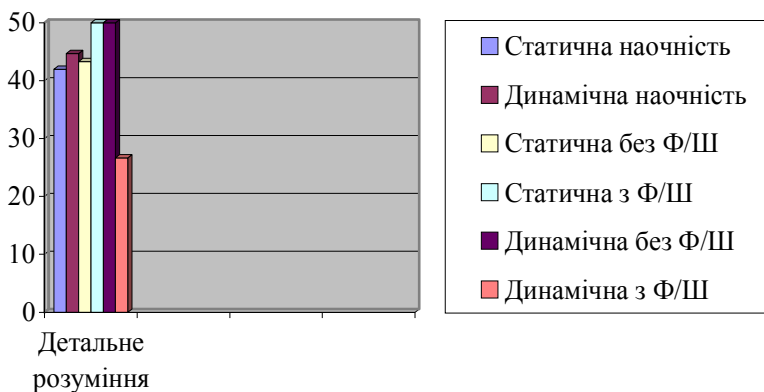

Рис. 2. Залежність детального розуміння дошкільниками аудіотексту від використання різних видів мультимедійної презентації PowerPoint.

Умовне скорочення: Ф/Ш – функціональні шуми.

Проведене експериментальне навчання дало змогу дійти таких **висновків**. **По-перше**, на розуміння дошкільниками основного змісту англomовного аудіотексту впливає використання ілюстративної статичної наочності (93 %) без функціональних шумів (87 %) чи з функціональними шумами (73 %); динамічної наочності (67 %) без функціональних шумів (53 %). Недоцільним є використання динамічної наочності з функціональними шумами (0 %).

По-друге, на розуміння дошкільниками детального змісту англomовного аудіотексту (з 6-ти деталей) впливає використання ілюстративної статичної наочності з функціональними шумами (5,00) чи динамічної наочності без функціональних шумів (5,00 / 4,47); статичної наочності без функціональних шумів (4,33 / 4,2). Недоцільним є використання динамічної наочності з функціональними шумами (2,67 / 0).

Перспективу подальших наукових розвідок ми вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності візуально-слухових орієнтирів-підказок для переказу старшими дошкільниками змісту аудіотексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" / [наук. ред. та упор. О. Л. Кононко]. – [2-ге вид., випр.]. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
2. Плахотник В. М. Використання засобів зорового унаочнення у навчанні розуміння на слух фabuльних текстів англійською мовою на початковому етапі : [методичні розробки] / В. М. Плахотник, М. Д. Бігич. – К. : Республіканський учбово-методичний кабінет технічних засобів навчання і навчально-наочних посібників, 1976. – 75 с.
3. Полонская Т. К. Обучение иностранному языку детей шестилетнего возраста в условиях детского сада (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Полонская Тамара Константиновна. – Киев, 1993. – 189 с.
4. Wright A. Storytelling with Children / A. Wright. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 222 p.
5. Ray B. Fluency through TPR Storytelling. Achieving Real Language Acquisition in School / B. Ray, C. Seely. – [3-rd ed.]. – Berkley : Command Performance Language Institute, 1998. – 264 p.
6. Коломинский Я. Л. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста : [книга для учителя] / Я. Л. Коломинский, Е. А. Панько. – М. : Просвещение, 1988. – 190 с.
7. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : [учебное пособие] / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – [4-е изд., стер.]. – М. : Изд. центр Академия, 2007. – 336 с.
8. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 19–30.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bazova programa rozvytku dytyny doshkilnogo viku "Ya u sviti" [The Basic Programme of Primary Schoolchildren Development "I am In the World"] / [nauk. red. ta upor. O. L. Kononko]. – [2-ge vyd., vypr.]. – K. : Svitych, 2008. – 430 s.
2. Plakhotnyk V. M. Vykorystannya zasobiv zorovogo unaochnennya u navchanni rozuminnia na slukh fabulnykh tekstiv angliyskoyu movoyu na pochatkovomu etapi [Usage of Visual Aids in Teaching Listening Comprehension of Texts with a Plot in English at the Primary Stage] : [metodychni rozrobky] / V. M. Plakhotnyk, M. D. Bigych. – K. : Respublikanskyu uchbovo-metodychnyy kabinet tekhnichnykh zasobiv navchannya i navchalno-naochnykh posibnykiv, 1976. – 75 s.
3. Polonskaya T. K. Obuchenie inostrannomu yazyku detey shesteletnego vozrasta v usloviyakh detskogo sada (na materiale angliyskogo yazyka) [Teaching a Foreign Language to Kindergarteners in a Kindergarten (on the Material of the English Language)] : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Polonskaya Tamara Konstantinovna. – Kyiv, 1993. – 189 s.
4. Wright A. Storytelling with Children / A. Wright. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 222 p.
5. Ray B. Fluency through TPR Storytelling. Achieving Real Language Acquisition in School / B. Ray, C. Seely. – [3-rd ed.]. – Berkley : Command Performance Language Institute, 1998. – 264 p.
6. Kolominskiy Ya. L. Uchitelyu o psikhologii detey shesteletnego vozrasta [To a Teacher about Kindergarteners' Psychology] : [kniga dlia uchitelya] / Ya. L. Kolominskiy, Ye. A. Panko. – M. : Prosveshchenie, 1988. – 190 s.
7. Galskova N. D. Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika [Theory of Teaching Foreign Languages. Linguodidactics and Methodology] : [uchebnoe posobie] / N. D. Galskova, N. I. Gez. – [4-ye izd., ster.]. – M. : Izd. Tsentr Akademiya, 2007. – 336 s.
8. Bigych O. B. Metodyka formuvannya inshomovnoyi kompetentnosti v audiyuvanni [Methodology of Forming a Foreign Language Competence in Listening Comprehension] / O. B. Bigych // Inozemni movy [Foreign Languages]. – 2012. – № 2. – S. 19–30.

Матеріал надійшов до редакції 03.10. 2013 р.

Бігич О. Б., Мокіна А. Г. Експериментальне навчання старших дошкільників англomовного аудіювання з використанням мультимедійної презентації.

В статтє дана характеристика художественно-речевої діяльності шестилетних дітей на рідному мові. Визначено, що успішність протекання іноязичного аудіювання і мовлення залежить від характеру опору і орієнтирів, які мають в своїм розпорядженні діти. Визначено, що засобами формування компетентності в аудіюванні на початковому етапі служать візуально-образна наглядність і фabuльні розповіді. Представлені результати експериментального навчання на виявлення впливу візуально-образної наглядності на протекання процесу англomовного аудіювання старших дошкільників.

Ключові слова: старші дошкільники, аудіювання, розповідання, наглядність, мультимедійна презентація.

Bigych O. B., Mokina A. G. Experimental Teaching Kindergarteners' Listening Comprehension of English Texts Using a Multimedia Presentation.

The research is dedicated to the early foreign language acquisition. The Basic Programme of development of kindergarteners "I am in the World" defines the content of teaching English in the kindergarten as the formation of basics of the communicative competence in the English language. Multimedia presentations serving as visual aids to stories with a plot are chosen as a material of teaching English to kindergarteners. The scientific methods of experimental teaching, analysis and synthesis, comparison have been used to elicit the influence of visual aids on the course of the process of listening comprehension of English texts among kindergarteners. The results of the experimental teaching have proved that kindergarteners' listening comprehension have benefits either from a multimedia presentation with animation and without sound effects, or from a multimedia presentation without animation and without sound effects, or from a multimedia presentation without animation, but with sound effects. Listening comprehension for main ideas or important information is successful when it is supported either by a multimedia presentation without animation, but with sound effects, or by a multimedia presentation with animation and without sound effects, or by a multimedia presentation without animation and without sound effects.

Key words: kindergarteners, listening comprehension, storytelling, visuality, multimedia presentation.